203 zabíjet (ČJA 1, 117) — *mapa s. 303*

1 M zabíjet (zabíjat)
zabijet (zabijat)

2 Na mapě je představen rozdíl v kvantitě kořenné hlásky v infinitivu slovesa *zabíjet*: *zabíjet* × *zabijet*. Není zde proto vyznačen areál podob na *-jat* ani území slovotvorné varianty *zabívat* (ty zachycuje mapa ČJA 1, 117 zabíjet).

Krátkost *i*, která zaujímá mimořádně velký areál, je patrně způsobena postavením před hláskou *j* (ta je svým tvořením i akustickou podobou blízká samohlásce *i*).

Zkrácení zpravidla nenastává v jz. polovině Čech. Větší rozsah krácení na vých. Moravě lze dát i do souvislosti s areálem tvarů dokonavého slovesa *zabit*.

3 Podoba *zabijet* je běžná v sv. polovině Čech, v celém Slezsku a na Moravě vedle území s pravidelným krácením ještě navíc na vých. okrajích střm. nář. a dále ve vm. nář. v širším okolí Kyjova a na sev. Valašsku.

Varianta *zabíjet* – shodná se spis. jazykem – pokrývá především jz. polovinu Čech a jako dubletní forma je hojnější i na zbývajícím území čes. nář. v užším smyslu slova; proniká tam často i do městské mluvy a nezřídka ji zaznamenáváme i v mluvě měst na Moravě.

Na Moravě podoby s dlouhým *í* vytvářejí několik menších, od sebe oddělených areálů: Zábřežsko, Tišnovsko a Novoměstsko, Břeclavsko, Uherskobrodsko a Zlínsko.

4 **zabijet** pol. *zabijać*, hlužˇ. *zabijeć* **zabíjet** stč. *zabíjěti*, Jg, SSJČ, sloven. *zabíjať*

5 zabíjet Ju 3, Ru 2 — zabíjat Ju 6 — zabíjať Ju 7 — zabijet Po 1, Ju 1–5, Ru 2–4 — zabijat Ru 5 — zabijať Ju 7

Fi

204 rybník (1263) — *mapa s. 305*

1 M rybňík (rebňík 457, rivňík 249, 310, 511, rimňík, rimík)
rybňik (rimňik, rimik)

2 Mapa sleduje nářeční rozdíly v kvantitě samohlásky v slovotvorné příponě *-ník*: *rybník* × *rybnik*. Je pozoruhodné, že forma *rybnik* má v střm. nář. větší územní rozsah, než bývá v případech krácení *í* obvyklé. Zasahuje i do vých. okrajových úseků střm. nář. a dokonce přesahuje do dolských nářečí.

Změnu hláskové skupiny *-bň-* > *-mň-*, která je projevem záměny retnic (*b* – *m*), a její zjednodušení (*-mň-* > *-ň-*) sleduje mapa ČJA 5, 326.

Krácení v příponě *-ník* zachycuje rovněž mapa ČJA 5, 75 zedník, viz tam.

3 Podoba *rybnik* je rozšířena zhruba v sev. polovině území českého národního jazyka, a to v souvislém pásu zahrnujícím území sv. poloviny Čech, sev. a stř. Moravu a rovněž celé Slezsko. Odděleně vytváří ještě areál na již. a jz. Moravě.

Na zbývající části zkoumaného území je běžná forma *rybník*, shodná se spis. jazykem. Vytváří mikroareál ještě na záp. Zábřežsku, prosadila se i vlivem spis. jazyka v mluvě pohraničních měst v sev. Čechách a jako dubletní byla zaznamenána i ve městech na Moravě.

4 **rybnik** pol., hlužˇ. **rybník** Jg, SSJČ, sloven.

5 ribňík Ju 6, 7, Ru 5 — ribňik Ju 1–5, Ru 2, 4 — rimňik Po 1, Ru 2 — ribňak Ju 5

Fi

205 říkat (ČJA 2, 187) — *mapa s. 305*

1 M říkat (řý-)
řikat (řiekać 801, ry-)

2 Mapa zachycuje rozsah krácení *í* > *i* ve slově *říkat*. Forma *řikat* pokrývá ve srovnání s krácením *í* > *i* u jiných slov mimořádně rozsáhlé území.

Ve Slezsku byl sledovaný lexém většinou zapsán ve významu ‚modlit se‘.